

Sygn. akt XV Ca 1408/18

POSTANOWIENIE

Dnia 2 kwietnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jolanta Borkowicz-Grygier

Sędziowie: SSO Joanna Andrzejak-Kruk (spr.)

SSO Maciej Agaciński

Protokolant: p.o. stażysty Agata Kula

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 kwietnia 2019 r. w P.

sprawy z wniosku W. M. i E. M.

przy udziale (...) SA z siedzibą w K.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wniesionej przez wnioskodawców

od postanowienia Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 20 grudnia 2017 r.

sygn. akt IX Ns 2181/16

postanawia:

1. oddalić apelację;
2. zasądzić od wnioskodawców na rzecz uczestnika kwotę 240 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

Joanna Andrzejak-Kruk Jolanta Borkowicz-Grygier Maciej Agaciński

UZASADNIENIE

Wnioskiem złożonym 19.12.2016r. wnioskodawcy W. M. i E. M. wystąpili o ustanowienie na rzecz (...) Spółka z o.o. w P. na nieruchomości położonej w G. gmina D. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy (...) w P. prowadzi księgę wieczystą nr (...) – za odpowiednim wynagrodzeniem – służebności przesyłu dotyczącej posadowionych na tej nieruchomości dwóch napowietrznych linii elektroenergetycznych 220 kV.

Postanowieniem z dnia 30.08.2017r. odrzucono wniosek skierowany przeciwko (...) Spółka z o.o. w P. (gdyż taki podmiot nie istnieje) oraz na podstawie art. 510 § 2 k.p.c. wezwano do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania (...) SA z siedzibą w K..

W odpowiedzi na wniosek uczestnik (...) SA domagał się jego oddalenia. Uczestnik przyznał, że jest właścicielem linii elektroenergetycznych 220 kV relacji P. – P. K. oraz P. – C., wybudowanych odpowiednio w 1965r. i 1969r.,

których odcinki znajdują się na nieruchomości wnioskodawców. Uczestnikowi przysługuje jednak tytuł prawny do korzystania z nieruchomości w postaci służebności przesyłu nabytej w dniu 8.01.2011r. przez zasiedzenie (uczestnik liczył bieg terminu zasiedzenia od 7.01.1991r., kiedy to jego poprzednik prawny nabył własność przedmiotowych urządzeń przesyłowych oraz przyjmował dobrą wiarę w chwili objęcia służebności w posiadanie), względnie nabytej już w dniu 7.01.199r. z mocy prawa.

Postanowieniem z dnia 20.12.2017r., sygn. akt IX.Ns.2181/16 Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu: 1) oddalił wniosek, 2) zasądził od wnioskodawców na rzecz uczestnika kwotę 257,-zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania.

Jako podstawę tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Wnioskodawcy W. M. i E. M. są właścicielami nieruchomości gruntowej oznaczonej geodezyjnie numerem (...), obręb G., gmina D., o powierzchni 0,98.13 ha z przeznaczeniem grunty orne, dla której Sąd Rejonowy (...) w P. prowadzi księgę wieczystą nr KW (...). Wnioskodawcy nabyli przedmiotową nieruchomość do majątku wspólnego na podstawie umowy sprzedaży z dnia 12.06.2003r. zawartej w formie aktu notarialnego, przy czym sprzedającym była (...) Skarbu Państwa, zaś przedmiotowa działka wchodziła w skład zasobu tej (...) i stanowiła mienie przekazane (...) przez Wojewodę (...) z zasobu (...). Sprzedaż nastąpiła w trybie art. 29 ust. 2 i nast. ustawy z dnia 19.10.1991r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, zaś wnioskodawcy zostali jako nabywcy przedmiotowej działki wyłonieni z drodże publicznego przetargu ustnego przeprowadzonego w dniu 22.05.2003r. Z powyższego przetargu sporządzony został protokół, z którego wynika iż na dzień sporządzeni protokołu przez przedmiotową działkę przebiegają dwie linie energetyczne 220 kV. Na dzień zawarcia umowy wnioskodawcy znali stan faktyczny i prawny nieruchomości i go akceptowali.

Przez przedmiotową działkę nr (...) przebiegają dwie napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 220 kV relacji: P. - P. K., która została wybudowana w 1965r., i relacji P. - C., która została wybudowana w 1969r.

Obie linie stanowiły pierwotnie majątek przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...), które następnie na mocy Zarządzenia nr (...) O. (...) z dnia 14.02.1985r. w sprawie zmiany nazwy zakładów energetycznych okręgów zostało przekształcone w przedsiębiorstwo państwowe o nazwie (...). Na mocy Zarządzenia nr (...) Prezesa Rady Ministrów z dnia 30.12.1988r. dokonano podziału m.in. (...) w P., w wyniku czego powstał m.in. (...) z siedzibą w P., który przejął zorganizowaną część przedsiębiorstwa (...) wraz z przedmiotowymi liniami elektroenergetycznymi. Następnie, na mocy Zarządzenia (...) nr (...) z dnia 9.07.1993r. w sprawie podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...) z siedzibą w P. i przekształcenia tego przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, co nastąpiło na mocy aktu notarialnego z dnia 12.07.1993r. (R.. A nr (...)) dokonano podziału tegoż przedsiębiorstwa w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...) SA w W.. Jednym przekazanych składników majątkowych w tym trybie były linie energetyczne wysokiego napięcia 220 kV relacji P. - P. K. i relacji P. - C.. W 2007r. nastąpiły kolejne przekształcenia podmiotowe po stronie uczestnika postępowania prowadzące do wydzielenia ze spółki (...) SA spółki będącej operatorem systemu przesyłowego, odpowiedzialnej za przesył wysokich napięć na terenie całego kraju. Pod nazwą (...) SA z siedzibą w W.. W dniu 24.10.2007r. spółka (...) SA z siedzibą w W. zmieniła nazwę na (...) SA. W dniu 5.12.2007r. Walne Zgromadzenie spółki (...) SA z siedzibą w W. podjęło uchwałę o udziale tej spółki w podziale spółki (...) SA. Zgodnie z planem podziału (...) SA miała przejąć część majątku (...) SA, w tym przedmiotowe linie energetyczne 220 kV, co nastąpiło z dniem 28.12.2007r. W dniu 11.12.2008r. (...) SA z siedzibą w W. zmieniła nazwę na (...) SA, zaś w 2013r. na (...) SA.

Przedmiotowe urządzenia były wykorzystywane przez poprzedników prawnych uczestnika postępowania.

Pismem z dnia 3.03.2014r., złożonym w tym samym dniu do (...) SA, wnioskodawcy wezwali (...) Spółka z o.o. z siedzibą w P. do usunięcia urządzeń elektroenergetycznych na przedmiotowej działce. Jednocześnie wnioskodawcy wezwali ww. do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ich własności za okres 10 lat w łącznej kwocie 73.000,-zł oraz 106.000,-zł z tytułu bezumownej służebności przesyłu. Pismem z dnia 17.03.2014r., złożonym do (...) SA, wnioskodawcy wyrazili zgodę na podpisanie umowy o ustanowienie służebności przesyłu i wniesli o sporządzenie

operatu szacunkowego określającego wartość wynagrodzenia. Pismem dnia 9.10.2014r. wnioskodawcy monitowali o odpowiedź. Pismem z dnia 22.10.2014r. uczestnik wskazał, iż oczekuje na sporządzenie operatu szacunkowego zgodnie z kolejnością zgłoszeń, zaś pismem z dnia 1.10.2015r. poinformował wnioskodawców, iż jest zainteresowany ustanowieniem służebności przesyłu na działce (...) za jednorazowym wynagrodzeniem w wysokości 12.600,-zł brutto. Ostatecznie pomimo dalszej korespondencji stron nie doszło do umownego ustanowienia służebności przesyłu na przedmiotowej nieruchomości.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie.

Wnioskodawcy wnieśli o ustanowienie na rzecz uczestnika służebności przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem, przy czym poza sporem pozostawała okoliczność, iż przez nieruchomość stanowiącą obecnie własność wnioskodawców przebiegają dwie linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 220 kV, które wchodzą w skład przedsiębiorstwa uczestnika.

Sąd nie podzielił stanowiska uczestnika, że przysługuje mu już tytuł administracyjnoprawny do korzystania z nieruchomości wnioskodawców w zakresie linii 220 kV relacji P. - P. K.. Wprawdzie uczestnik powołał się na decyzję wydaną w trybie art. 35 ustawy z dnia 12.03.1958r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, tj. decyzję z dnia 11.03.1963r. (nr (...)), to jednak rację mają wnioskodawcy zarzucając, iż z decyzji tej nie wynika, że dotyczy ona bezpośrednio przedmiotowej nieruchomości wnioskodawców. W szczególności z treści dokumentu nie wynika, jakich nieruchomości decyzja ta dotyczyła i czy przedmiotowa działka nr (...) stanowiąca obecnie własność wnioskodawców była nią objęta. Wprawdzie decyzja odsyła w tym zakresie do wykazu załączonego do wniosku, to jednak takiego wykazu nie złożono do akt niniejszej sprawy. Element zindywidualizowania decyzji jest niewątpliwie przesłanką konieczną dla możliwości uczynienia z niej podstawy przypisania konkretnego prawa uczestnikowi. Sąd podzielił ponadto reprezentowany w doktrynie i orzecznictwie pogląd, iż dla wiążącą dla niego pozostaje wyłącznie decyzja ostateczna, natomiast w materiale dowodowym brak jest śladów wskazujących na fakt, iż decyzja, na którą uczestnik się powołuje, ma charakter ostateczny, co wyklucza możliwość uznania jej za podstawę przyznania uczestnikowi tytułu administracyjnego do korzystania z działki stanowiącej własność wnioskodawców.

Sąd uwzględnił natomiast podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności przesyłu.

Ugruntowane jest już w doktrynie i orzecznictwie stanowisko o dopuszczalności przesłankowego ustalenia faktu nabycia prawa przez zasiedzenie w innej sprawie, niż w postępowaniu o zasiedzenie, jeżeli dotyczy zainteresowanego, a więc podmiotu uczestniczącego w tym postępowaniu (por. uchw. SN z dnia 10.02.1951r., (...), uchw. SN z dnia 20.03.1969r., (...)). Wg najnowszej linii orzecniczej Sądu Najwyższego zarzut ten może być także rozpoznany na rzecz poprzedników prawnych uczestnika nie biorących udziału w sprawie (por. uchw. SN z dnia 23.03.2016r., (...)).

Sąd przytoczył dalej przepisy art. 292 k.c., art. 172 k.c. i art. 352 k.c. Uznał, że spełniona została przesłanka zasiedzenia służebności w postaci korzystania z trwałego i widocznego urządzenia. Uczestnik był posiadaczem samoistnym linii elektroenergetycznych co najmniej od 2007r. i pozostaje nim nadal. Do 2007r. urządzenia te znajdowały się w posiadaniu poprzedników prawnych uczestnika, w tym przedsiębiorstwa państwowego.

Przedsiębiorstwo państwowe nie mogło być uznane do dnia 1.02.1989r. za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej. Do tego czasu bowiem, wobec obowiązującej zasady jednolitej własności państwowej, państwowe osoby prawne, w tym przedsiębiorstwa państwowe, wykonywały uprawnienie związane z własnością nieruchomości wprawdzie we własnym imieniu, ale na rzecz Skarbu Państwa. Posiadanie służebności przez te podmioty było więc posiadaniem Skarbu Państwa w świetle obowiązującego wówczas art. 128 k.c. (por. postan. SN z dnia 11.02.2011r., (...)). Przedmiotowa nieruchomość do dnia jej nabycia przez wnioskodawców stanowiła jednak również własność państwową i przeszła w ręce osób fizycznych dopiero w wyniku umowy sprzedaży z dnia 12.06.2003r. Do dnia zniesienia jednolitości władzy państwowej właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa. Oznacza to, że w tym okresie nie mogło w ogóle dojść do zasiedzenia służebności gruntowej przesyłu. Właściciel nie może bowiem

nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność (por. postan. SN z dnia 3.02.2010r., (...)).

Samoistne posiadanie prowadzące do nabycia służebności mogło rozpocząć się najwcześniej z dniem zniesienia zasady jednolitości własności państwowej oraz nabycia przez przedsiębiorstwa uprawnień do części mienia ogólnonarodowego. O ile pierwsza z tych okoliczności miała miejsce od dnia 1.02.1989r., a zatem z dniem gdy dokonano zmiany treści art. 128 k.c. (w wyniku czego ustała jedność własności państwowej i według nowego brzmienia tego przepisu własność państwowa przysługiwała Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym), o tyle druga okoliczność ziszcza się dopiero z dniem 7.01.1991r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 29.09.1990r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami i wywłaszczeniu oraz w zakresie ruchomości (a więc także infrastruktury przesyłowej) ustawy z dnia 20.12.1990r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych. W praktyce zatem dopiero od tej daty przedsiębiorstwa państwowe uzyskały status samoistnego posiadacza służebności gruntowych odpowiadających treści służebności przesyłu z możliwością zasiedzenia na swoją rzecz służebności przesyłu. Sąd podzielił więc stanowisko uczestnika, iż początek biegu zasiedzenia rozpoczął się dopiero z dniem 7.01.1991r.

Sąd rozważył następnie, czy posiadanie służebności było posiadaniem w dobrej, czy złej wierze. Posiadacz zwolniony jest z ciężaru udowodnienia swej dobrej wiary. Wniosek taki wypływa z treści art. 7 k.c., który ustanawia domniemanie dobrej wiary. Domniemanie to jest jednak domniemaniem wzruszalnym, może więc podlegać obaleniu. Dobra wiara zasiadającego posiadacza występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa. W odniesieniu do posiadania prowadzącego do zasiedzenia o rodzaju wiary posiadacza decyduje wyłącznie chwila objęcia w posiadanie, która w niniejszej sprawie jest dzień 7.01.1991r. Późniejsza zmiana przekonania posiadacza lub jego poprzednika dla biegu terminu zasiedzenia jest już okolicznością obojętną. Dobrą wiarę posiadacza wyłącza przy tym jego wiedza o rzeczywistym stanie prawnym oraz jego niedbalstwo. Pozostaje również w złej wierze osoba, która przy dołożeniu należytej staranności mogła dowiedzieć się, że nie służy jej określone prawo.

W niniejszej sprawie w chwili wybudowania i rozpoczęcia korzystania ze spornych urządzeń elektroenergetycznych, tj. w latach 1965 i 1969 r., przedmiotowa nieruchomość była własnością państwową i pozostawała nią do 12.06.2003r. Zasadne zatem jest przyjęcie dobrej wiary w chwili rozpoczęcia posiadania, tj. w dniu 7.01.1991r. Uczestnik jak i jego poprzednicy prawni mogli pozostawać w uzasadnionym przekonaniu, że posiadanie służebności jest oparte na skutecznym tytule prawnym do korzystania z nieruchomości. W chwili wybudowania spornych urządzeń Skarb Państwa władał przedmiotową nieruchomością i w chwili przeniesienia własności tej nieruchomości na osoby prywatne urządzenia te już funkcjonowały i znajdowały się w posiadaniu poprzedników prawnych uczestnika. Zasadne zatem jest przyjęcie, iż poprzednicy prawni uczestnika pozostawali w usprawiedliwionym przekonaniu, że wykonywanie uprawnień w związku z korzystaniem z przedmiotowych urządzeń przesyłowych na spornej nieruchomości nie narusza cudzego prawa. Sporna nieruchomość w dacie pobudowania urządzeń przesyłowych stanowiła własność Skarbu Państwa, który był w istocie investorem infrastruktury przesyłowej przebiegającej przez należącą do niego nieruchomość. W tym też aspekcie niewątpliwie inwestycja została przeprowadzona w pełni legalnie, w tym bezprzedmiotowym było uzyskiwanie jakichkolwiek zgód przez inwestora, zawierania umów cywilnoprawnych czy też uzyskania decyzji administracyjnych, w tym o charakterze wywłaszczeniowym, skoro ten realizował inwestycję na własnym gruncie. Skarb Państwa jako inwestor infrastruktury przesyłowej, właściciel nieruchomości, oraz organ założycielski przedsiębiorstwa państwowego obowiązany był do wyposażenia go w środki niezbędne do prowadzenia działalności, a do takich w okolicznościach sprawy należy sporna infrastruktura przesyłowa. Na dzień rozpoczęcia posiadania przez poprzednika prawnego uczestnika przedmiotowa nieruchomość nadal była nieruchomością państwową i nie były zgłaszane żadne zastrzeżenia czy sprzeciwy w zakresie korzystania z urządzeń przesyłowych. Dla oceny dobrej lub złej wiary w kontekście biegu zasiedzenia nie ma żadnego znaczenia podnoszona przez wnioskodawców okoliczność, iż uczestnik nie dochodził z własnej inicjatywy ustalenia zasiedzenia służebności przesyłu i wpisania jej do księgi wieczystej nieruchomości. Żaden przepis nie uzależnia bowiem skutku

zasiedzenia służebności od dochodzenia ustalenia tego faktu na drodze sądowej, zaś skutek ten następuje z mocy samego prawa z upływem przewidzianego prawem okresu.

Skoro zatem poprzednik prawny uczestnika rozpoczął samoistne posiadanie we własnym imieniu i na własną rzecz w dniu 7.01.1991r. i był posiadaczem w dobrej wierze, wymagany okres zasiedzenia wynosił 20 lat i upływał w dniu 7.01.2011r., a skutek zasiedzenia wystąpił w odniesieniu do uczestnika. Podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności nie pozostaje przy tym w sprzeczności z treścią art. 5 k.c. W ocenie Sądu nie narusza zasad współzycia społecznego nabycie określonego uprawnienia wskutek upływu długiego okresu dysponowania tym prawem, zmierza to bowiem do wyeliminowania stanu niepewności w obrocie prawnym.

Wobec trafności zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu, wniosek podlegał oddaleniu jako niezasadny.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c., obciążając nimi w całości wnioskodawców i zasądzając od nich na rzecz uczestnika kwotę 497,-zł. Podstawą takiego rozstrzygnięcia było uznanie, iż interesy zainteresowanych były sprzeczne, zaś wniosek wnioskodawców został oddalony w całości. Na zasądzoną kwotę składa się kwota 480,-zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika procesowego wraz z kwotą 17,-zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Wysokość wynagrodzenia została ustalona w stawce minimalnej określonej w 5 pkt 3 rozporz. Min. Spraw, z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od postanowienia złożyli wnioskodawcy, zaskarżając je w całości oraz zarzucając naruszenie:

I. przepisów prawa materialnego, tj. art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. oraz art. 7 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że:

a) domniemanie z niego wynikające nie zostało obalone i przypisanie dobrej wiary poprzednikowi uczestnika w chwili obejmowania w posiadanie samoistne urzędzeń przesyłowych przekazanych na podstawie ustawy z dnia 29.09.1990r. o zmianę ustawy o gospodarce nieruchomościami i wywłaszczeniu oraz ustawy z dnia 20.12.1990r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych;

b) doszło do zasiedzenia służebności w dobrej wierze, podczas gdy okoliczności faktyczne sprawy wskazują na to, iż w niniejszej sprawie zastosowanie znajdzie 30-letni termin z uwagi na niewystąpienie po stronie poprzednika uczestnika dobrej wiary w chwil obejmowania urzędzeń przesyłowych w samoistne posiadanie;

II. przepisów postępowania – polegające na dowolnym przyjęciem, że po uwłaszczeniu poprzednika uczestnika oraz po objęciu w posiadanie samoistne przez poprzednika uczestnika urzędzeń przesyłowych nie były zgłaszane żadne sprzeciwy oraz zastrzeżenia w zakresie korzystania z urzędzeń przesyłowych na gruntach należących w tym okresie do Skarbu państwa, co skutkowało błędnym przyjęciem, że domniemanie dobrej wiary nie zostało obalone.

W oparciu o te zarzuty wnioskodawcy wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku oraz o zasądzenie od uczestnika kosztów postępowania, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Uczestnik w odpowiedzi na apelację domagał się jej oddalenia oraz zasądzenia od wnioskodawców zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Ustalenia stanowiące podstawę zaskarżonego postanowienia nie były kwestionowane w postępowaniu apelacyjnym i znajdują oparcie w materiale sprawy, a zatem Sąd Okręgowy na podstawie art. 382 k.p.c. (w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) podzielił je i przyjął jako własne.

Wnioskodawcy zarzucili Sądowi I instancji naruszenie bliżej nie skonkretyzowanych przepisów postępowania, polegające na dowolnym przyjęciu, że po uwłaszczeniu przedsiębiorstwa państwowego będącego poprzednikiem uczestnika i objęciu przez nie w posiadanie spornych urządzeń przesyłowych nie był zgłaszany sprzeciw w zakresie korzystania z tych urządzeń na gruncie Skarbu Państwa, co w konsekwencji skutkowało błędnym uznaniem, że domniemanie dobrej wiary nie zostało obalone. Zarzut ten, oprócz tego, że ogólnikowy, nie został w żaden sposób rozwinięty w apelacji, stąd trudno się do niego rzeczowo odnieść.

Niewątpliwie na korzyść uczestnika przemawiało ustanowione w art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary, wiążące sąd dopóki strona, przeciw której domniemanie to działa (czy też która wywodzi skutki prawne z przypisania innemu podmiotowi złej wiary), nie wykaże istnienia złej wiary (art. 234 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c.). Stosowanie art. 7 k.c. nie jest uzależnione od powołania się na niego przez strony lub uczestników konkretnego postępowania, gdyż jest to unormowanie prawa materialnego, które sąd winien mieć na uwadze z urzędu. Z tego względu Sąd I instancji oceniając kwestię dobrej wiary poprzednika prawnego uczestnika zasadnie wyszedł od art. 7 k.c. Z uwagi natomiast na stanowisko wnioskodawców, którzy wskazywali, że objęcie służebności w posiadanie nastąpiło w złej wierze, Sąd I instancji – zobowiązany do rozpoznania wszystkich prawnomaterialnych aspektów sprawy – słusznie dokonał oceny, czy zebrany materiał nie prowadzi do wniosków odmiennych niż te, które nakazywałyby przyjąć domniemanie dobrej wiary. Z przeprowadzonych w sprawie dowodów (dokumentów) nie wynika przy tym w żadnym stopniu, aby w badanym okresie właściciel gruntu czyli Skarb Państwa negował możliwość korzystania przez uwłaszczone przedsiębiorstwo państwowe z urządzeń elektroenergetycznych wybudowanych na tym gruncie.

Przesłanki zasiedzenia służebności przesyłu wynikają z przepisów art. 305⁴ k.c. w zw. z art. 292 k.c. i art. 172 k.c.

Uczestnik podnosił zarzut zasiedzenia służebności przesyłu licząc początek biegu zasiedzenia od chwili, gdy doszło do „rozszczipienia” prawa do gruntu, który pozostał własnością Skarbu Państwa, oraz prawa do urządzeń przesyłowych, które w dniu 7.01.1991r. nabyło na własność przedsiębiorstwo państwowe będące poprzednikiem prawnym uczestnika (art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20.12.1990r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, Dz.U. Nr 2, poz. 6; co do daty nabycia własności urządzeń por. np. uchwałę (7) SN z 5.06.2018r., (...)). Zważywszy na wskazaną datę początkowo posiadanie służebności mogło prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej (art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c.), a od 3.08.2008r. – do zasiedzenia służebności przesyłu (art. 305⁽⁴⁾ k.c. w zw. z art. 292 k.c.). Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. podlega przy tym doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu. Kwestia ta została już wyjaśniona w orzecznictwie (por. uchwałę Sądu Najwyższego 22.05.2013r., (...)). Zwrócono mianowicie uwagę, że możliwość pełnego uwzględnienia okresu, w którym na nieruchomości istniał stan odpowiadający wykonywaniu służebności przesyłu, jest rozwiązaniem najlepiej odpowiadającym relacji pomiędzy tą służebnością a służebnością gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Przemawia za tym konstrukcja służebności przesyłu oraz cel jej wprowadzenia, czyli potwierdzenie i uporządkowanie wcześniejszego orzecznictwa, nie zaś wprowadzanie nowego rodzaju prawa rzeczowego. Konstrukcja funkcjonująca do tej pory jedynie na podstawie orzecznictwa została bez istotnych zmian powtórzona w art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. Możliwość pełnego uwzględnienia stanu faktycznego istniejącego na nieruchomości przed dniem 3.08.2008r. nie stoi też w sprzeczności z gwarancyjnym charakterem norm prawa intertemporalnego. Zarówno z punktu widzenia właściciela nieruchomości, na której istnieje stan odpowiadający służebności przesyłu, jak i przedsiębiorcy korzystającego z tej sytuacji, wprowadzenie art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. nie oznaczało żadnej istotnej zmiany. Pierwszy zmuszony jest do znoszenia działania osoby trzeciej na swojej nieruchomości w tym samym zakresie, drugi natomiast może korzystać z urządzeń przesyłowych w takim samym zakresie, w jakim byłoby to możliwe we wcześniejszym stanie prawnym, oraz nabyć stosowną służebność w drodze zasiedzenia. Nie można także uznać, by możliwość pełnego doliczenia okresu posiadania przed dniem 3.08.2008r. mogła stanowić zaskoczenie dla zainteresowanych podmiotów, zwłaszcza dla właścicieli nieruchomości, które zostają obciążone służebnością przesyłu. W razie braku możliwości zaliczenia tego okresu na poczet posiadania służebności przesyłu na nieruchomości powstałaby służebność gruntowa, z perspektywy więc zakresu ograniczeń prawa własności skutek byłby w obu wypadkach taki sam. Przedstawiona koncepcja nie narusza

ponadto zasady niedziałania prawa wstecz, wyprowadzanej z art. 2 Konstytucji RP, wyrażonej także w art. 3 k.c. Celem tej zasady jest ochrona podmiotów prawa przed skutkami nieprzewidywalnych działań ustawodawcy. Biorąc więc pod uwagę, że wejście w życie art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. nie spowodowało istotnych zmian w sferze prawnej właścicieli nieruchomości, na których zlokalizowane są urządzenia przesyłowe, sytuacja ta nie mogłaby być porównywana ze skutkami wprowadzenia nowego prawa rzeczowego.

Nie było sporne, że od 7.01.1991r. przedsiębiorstwo państwowe (...) było posiadaczem służebności (art. 352 § 1 k.c.), a posiadanie to polegało na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia (art. 292 k.c.). Przedsiębiorstwo to zostało następnie podzielone, a zorganizowaną część jego mienia, w tym przedmiotowe linie elektroenergetyczne, wniesiono jako aport do spółki akcyjnej (1993r.) i kolejno do wydzielonej z niej spółki będącej operatorem systemu przesyłowego (2007r.), która aktualnie działa pod firmą (...) SA. W ten sposób doszło do przeniesienia na uczestnika własności linii elektroenergetycznych oraz posiadania służebności (art. 352 § 2 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c.).

Rozbieżność stanowisk na obecnym etapie postępowania dotyczyła natomiast długości okresu posiadania wymaganej dla nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie (art. 292 zd. 2 k.c. w zw. z art. 172 k.c.).

W myśl art. 172 § 1 i 2 k.c. termin zasiedzenia uzależniony jest wyłącznie od tego, czy posiadanie nieruchomości zostało uzyskane w dobrej, czy też złej wierze. Na gruncie art. 292 k.c. odpowiednikiem „posiadania nieruchomości” jest posiadanie służebności (art. 352 § 1 k.c.), przejawiające się „korzystaniem z trwałego i widocznego urządzenia” . W rezultacie Sąd I instancji słusznie uznał, że o dobrej lub złej wierze posiadacza służebności rozstrzyga chwila, w której przystąpił on do korzystania z cudzej nieruchomości (por. np. postanowienie SN z 17.12.2008r.,(...)).

Dobra wiara polega na usprawiedliwionym przekonaniu posiadacza, że przysługuje mu takie prawo do władania rzeczą, jakie faktycznie wykonuje. W tym ujęciu dobrą wiarę wyłącza nie tylko świadomość braku uprawnienia, ale też brak takiej świadomości spowodowany niedbalstwem. W odniesieniu do władania w granicach służebności w orzecznictwie uznaje się ponadto, że dobra wiara nie jest wyłączona, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiły przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa (por. np. postanowienia SN z 5.07.2012r.,(...), z 9.01.2014r., (...) i z 7.05.2014r., (...)) czy wyrok SN z 15.02.2017r., (...)).

Z uzasadniania apelacji wynika, że według wnioskodawców o dobrej wierze można by mówić wyłącznie wtedy, gdyby przedsiębiorstwo państwowe będące poprzednikiem prawnym uczestnika po uwłaszczeniu go majątkiem państwowym w postaci m.in. przedmiotowych urządzeń przesyłowych podjęło działania mające na celu uregulowanie kwestii dalszego zajmowania gruntu pod linie elektroenergetyczne, w szczególności uzyskało na to pisemną zgodę właściciela gruntu czyli Skarbu Państwa. Ze stanowiskiem tym nie można się jednak zgodzić.

Sąd Okręgowy podziela natomiast ocenę Sadu I instancji, że całokształt okoliczności poprzedzających oraz towarzyszących uzyskaniu w 1991r. posiadania służebności przez przedsiębiorstwo państwowe będące poprzednikiem prawnym uczestnika uzasadniały jego przekonanie, że korzystanie przez nie z linii elektroenergetycznych na przedmiotowym gruncie nie narusza prawa własności Skarbu Państwa. Trzeba pamiętać, że przedsiębiorstwo to przystąpiło do korzystania z istniejących już i eksploatowanych od wielu lat urządzeń, których własność nabyło z mocy prawa, a które wybudowane zostały na gruncie Skarbu Państwa. Z uwagi na obowiązującą do 1989r. zasadę jednolitego funduszu własności państwowej (art. 128 k.c.) uzasadnione było założenie, że lokalizacja, realizacja i następnie eksploatacja linii elektroenergetycznych we wcześniejszym okresie odbyła się bez naruszenia reguł organizacyjnych dotyczących korzystania przez Państwo z mienia państwowego. W chwili uzyskania posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe nieruchomości stanowiła nadal własność Skarbu Państwa, który był uprzednio również właścicielem urządzeń przesyłowych, a 7.01.1991r. wyposażył to przedsiębiorstwo w określone składniki mienia. Należy przyjąć, że organ zarządzający tym przedsiębiorstwem przed jego uwłaszczeniem mieniem Skarbu Państwa wiedział, że zarówno urządzenia, jak i przedmiotowa nieruchomość stanowią własność państwową, zatem że linie elektroenergetyczne, którymi zarządza, eksploatuje zgodnie z prawem. Nie można też uznać, że nie wiedział o tym, iż z dniem 7.01.1991r. został uwłaszczony mieniem państwowym, a tym samym że z tym dniem przedmiotowe urządzenia weszły ex lege

w skład jego przedsiębiorstwa (art. 49 k.c.) i w związku z tym stał się w zakresie treści służebności posiadaczem służebności. Żadne obiektywne okoliczności nie mogły więc poddawać w wątpliwość przekonania o przysługującym mu uprawnieniu do korzystania z nieruchomości, na której posadowiono przedmiotowe urządzenia przesyłowe.

Dla nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu konieczne było więc wykonywanie posiadania służebności przez okres 20 lat (art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. i art. 305⁴ k.c.) począwszy od 7.01.1991r. Termin zasiedzenia upłynął więc z dniem 7.01.2011r. W tym czasie właścicielem urządzeń i posiadaczem służebności był uczestnik i to on nabył przez zasiedzenie służebność przesyłu. Uczestnikowi przysługuje już zatem tytuł prawny do korzystania z nieruchomości wnioskodawców i stąd brak było podstaw do ustanowienia służebności przesyłu w oparciu o art. 305² § 2 k.c.

Jak już wyżej zaznaczono, decydujące znaczenie dla oceny dobrej albo złej wiary ma chwila, w której posiadacz służebności przystąpił do korzystania z cudzej nieruchomości. Bez wpływu na tę oceną pozostają zatem ewentualne późniejsze zmiany stanu świadomości posiadacza. Co istotne, skutek w postaci nabycia służebności przez zasiedzenie następuję z mocy ustawy w razie spełnienia przesłanek określonych we właściwych przepisach. Z tego względu na rozstrzygnięcie niemniejszej prawy nie wpływa okoliczność, że już po upływie terminu zasiedzenia uczestnik podjął z wnioskodawcami negocjacje w sprawie zawarcia umowy dotyczącej ustanowienia służebności przesyłu.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił apelację wnioskodawców jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c., obciążając nimi wnioskodawców, którzy – w związku z oddaleniem apelacji i przy sprzeczności interesów – powinni zwrócić uczestnikowi wyłożone przez niego koszty zastępstwa prawnego. Wysokość tych kosztów ustalono na 240,-zł, co obejmuje wynagrodzenie pełnomocnika (§ 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1, § 15 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz.U. (...) ze zm.).

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk /-/ Jolanta Borkowicz-Grygier /-/ Maciej Agaciński